

K NEPRÍTOMNOSTI OTCA V TVORBE VERONIKY ŠIKULOVEJ

THE ABSENCE OF THE FATHER IN VERONIKA ŠIKULOVÁ'S AUTHOR'S CONCEPTION

Mária Majerčáková

Katedra slovenskej literatúry a literárnej vedy FF UMB v Banskej Bystrici

2.1.27 slovenský jazyka a literatúra, 1. rok štúdia, denná forma štúdia

maria.majercakova@umb.sk

Školiteľka: **PhDr. Jana Kuzmíková, CSc. (jana.kuzmikova@gmail.com)**

Kľúčové slová

Veronika Šikulová, poetika, motív, *Domček jedným ťahom*, *Miesta v sieti*, *Mesačná dúha*

Key words

Veronika Šikulová, poetics, motif, *Domček jedným ťahom*, *Miesta v sieti*, *Mesačná dúha*

„Najkrajšie oči na svete mal náš tato. Rada by som niečo povedala o jeho očiach, len sa mi to nedarí“
(Šikulová, 2009, s. 21 – 22).

„Literárne diela sú väčšinou fikciami, no niekedy sa hlásia ku konkrétnym miestam a ľuďom a stávajú sa tak svojskými dokumentmi o ich živote“ (Jaslovský, 2010). Rovnakým prípadom je v istých súvislostiach tvorba súčasnej slovenskej spisovateľky Veroniky Šikulovej. Skutočnosť, že autorka je najstaršou dcérou spisovateľa Vincenta Šikulu, nie je nutné vo všeobecnosti pri pokuse o charakteristiku jej autorského rukopisu nijako zvýrazňovať, a to zo zrejmých dôvodov. Ak nás však zaujíma konkrétny dominujúci motív tvorby, ktorým je fyzická neprítomnosť otca, je potrebné odvolať sa na presný historický čas roku 2001, počas ktorého jeden (okrem iného) z najlepších narátorov v slovenskej literatúre druhej polovice 20. storočia nečakane zomrel (Jaslovský, 2010). Charakter autorkinej tvorby sa touto skutočnosťou výrazne nezmenil, no motivicky obohatil.

V dielach, ktoré Šikulová vydáva po roku 2001 (vynímame titul primárne určený detským čitateľom), na mnohých miestach vystupuje do popredia tematika, ktorá sa fixne viaže na spomínanú rodinnú tragédiu. V knihe *Mesačná dúha* (2002), ktorá je žánrovo a tematicky analógiou autorkinho debutu, nachádzame prvé z rozprávání tohto zamerania. „A tma, tá zlá smutná sviňa, vonku zaskuvíňa vietor, trtmarinahusarina, dnes si nedám deci vína, pripomína mi ťa. Kde bolo, tam bolo, bola jedna pyšná žena... Kde je teraz? Učupená pri tatkovom mokrom hrobe. Voda sa jej pod rukami sype, piesok leje, ba zavše tuším pení... Bože, tato, celý svet je nemý, potichu sa mení!“ (Šikulová, 2002, s. 64). Šikulová spracúva tento motív tradične (t. j. v intenciách predchádzajúcich textov), a tak na citovanom texte možno identifikovať niektoré zo základných prvkov jej autorského rukopisu. „Večné“ senzuálne vnímanie sveta, ktorého percepciu determinuje aktuálny pocit hlavnej hrdinky, spôsobuje situovanie rozprávania do priestoru tmy, atmosféru smútku dotvára „skuvíňanie“ vetra. Opis pocitu hlavnej hrdinky nie je nijako sentimentálny, hoci by to mohol čitateľ, takmer právom, v tejto situácii očakávať. Svedčí o tom jednak využitie expresívneho pomenovania pre tmú „A tma, tá zlá smutná sviňa...“ (Šikulová, 2002, s. 64) a taktiež situovanie slova, ktoré pripomína spojenie z ľudovej piesne „... trtmarinahusarina, dnes si nedám deci vína...“ (Šikulová, 2002, s. 64). Analyzujúc ukážku, nemožno tiež prehliadnúť slovné spojenia, ktoré sa primárne viažu so žánrom ľudovej rozprávky. Síce autorkin zámer nemožno nikdy pomenovať s istotou, uplatňovaná rozmanitosť (aj) na úrovni jazyka, môže byť pokusom o stvárnenie čo najautentickejších pocitov neistoty, strachu a smútku hlavnej hrdinky. Tá si síce neprestáva uvedomovať plynutie sveta okolo, no to už nie je pozitívne a „šikulovsky farebné“, pod vplyvom otcovej smrti sa odohráva výlučne v tichu a tme.

Motív fyzickej absencie otca dominuje najmä v poviedkovej knihe *Domček jedným ťahom* (2009), rozdelená je do dvoch väčších celkov *Je mi leto* a *Spoviedky*. „Veronika Šikulová sa v *Domčeku*

jedným ťahom predstavuje sama, nie ako prozaička či bývalá novinárka. Ale ako dcéra svojho otca Vincenta Šikulu“ (Lacová, 2012). Tematizovanou látkou sú opäť vo veľkej miere spomienky na detstvo, realizujúce sa cez prieniky myšlienok hlavnej protagonistky, spomedzi ktorých vystupujú do popredia spomínané pocity neustálych „smútkov“ nad stratou otca. „Ústrednou podprahovou témou rozprávania je neprítomný otec, ktorý sa sprítomňuje v každom obraze, akoby bol jeho neviditeľným svedkom“ (Podracká, 2010, s. 1).

Ak Šikulová v *Mesačnej dúhe* (2002) označila svet za miesto, ktoré sa otcovým odchodom zmenilo na „ticho a nemo plynúce“: „Bože, tato, celý svet je nemý, potichu sa mení!“ (Šikulová, 2002, s. 64), analogický priestor sa zobrazuje aj v spomínanej knihe z roku 2009. Jednou z najtypickejších a zároveň literárne veľmi atraktívnych poviedok tohto typu je próza z časti *Je mi leto*, ktorá nesie názov *Srrrrrrst*. Sužet poviedky nie je nijako komplikovaný, zhrnúť je ho možné nasledovne: dcéra po otcovej smrti navštevuje jeho dom i záhradu, teda priestory, ktoré sú plné spomienok naňho. Vezme kosu, kosí záhradu, plače, spomína na čas prežitý s otcom. Zaujímavým a v kontexte tematizovania opisovaného motívu najatraktívnejším je však spôsob štylizácie jazyka a využitie jeho obraznosti, symboliky. Úvod poviedky začína sčasti invenčne, a to najmä v spojitosti s tematizujúcim motívom v kontexte tvorby. „*Je mi leto. Tráva schne a na cestách je prach. Odkedy zomrel otec, všetci nejako ozleli. Aj ja. Zostarla a zoškaredla som*“ (Šikulová, 2009, s. 68). Opis senzuálneho vnímania „zloby a škaredosti“ okolitého sveta sa však v Šikulovej tvorbe neobjavil prvýkrát až v súvislosti s motivickým stvárnením otcovej smrti. Už v *Mesačnej dúhe* (2002) píše: „*Odkedy nám zomrela babička, všetci sme nejako ozleli*“ (s. 23), a tak možno pozorovať, že „ozlenie“ a negatívne pocity sa v percepcii hlavnej hrdinky vynárajú priamoúmerne so stratou blízkeho člena rodiny. Zaujímavé je, že rozprávačkino „vlastné ja“, vzťahujúce sa na smrť babičky, autorka vyjadruje cez prvú osobu plurálu, nevynímajúc pritom zvlášť hlavnú hrdinku. Zatiaľ čo v súvislosti so stratou otca píše najprv v tretej osobe plurálu, teda poukazuje na všetkých navôkol: „*Odkedy zomrel otec, všetci nejako ozleli*“ (Šikulová, 2009, s. 68), až následne, špeciálne upozorní aj na konkrétny individuálny dopad, a to nielen na vnútorné „ozlenie“ rozprávačky, no rozšíri ho aj na vnímanie jej vonkajšieho vzhľadu. Zrkadlom, ktoré je častým symbolom hľadania identity postavy (Hodrová, 2001), môže byť naznačená „stratenosť“ vplyvom otcovej smrti: „*Aj ja. Zostarla a zoškaredla som. Ráno som sa videla v zrkadle*“ (Šikulová, 2009, s. 68). Rozprávanie pokračuje následnou enumeráciou činností, ktoré sú až do určitého momentu vyjadrované akosi „stroho“, automaticky: „*Znovu som si navliekla staré oranžové krepové šaty, tie za dvadsať korún zo seknendu, a vybrala sa kosiť. Ešte neprebehlo dedičské, všetci by sme radi dedili, a ja teda, že aspoň „otcovu roľu“ pokosím*“ (Šikulová, 2009, s. 68). Strohosť opisu činností alebo prostredia v texte stabilne strieda clivota a akási „čitateľná citlivosť“, ktorá vzrastá s každým priamym či nepriamym spomenutím otca:

„*Po tatovi tu zostal neporiadok, neumyté poháre a obliate sako prehodené cez operadlo stoličky. Na okne schnú planty v téglíkoch od jogurtu, okolo sú popadané veľké suché muchy. Aj sklá sú samý mušačinec. Odomknem, zastavím sa v kuchyni a hľadám poklady. Nikto nepovie vitaj. Tak vítam. Prekutrem skriňu so zaváraninami, otvorím čalamádu, sadnem si na kanapu a na posedenie ju zjem. Je mi leto*“ (Šikulová, 2009, s. 68).

Autorka tieto opisy, napriek tomu, že navodzujú dojem len akejsi „strohosti“, situuje do prózy funkčne. Vnímanie šedosti okolia a opis činností, ktorých vykonávanie skôr pripomína nudnú či nutnú stereotypnosť, preruší v texte činnosť, ktorá je pre hlavnú hrdinku novou a ťažko zvládnuteľnou. „*Lahnem si na kanapu, dolu v meste zvonía zvony a voňajú polievky. Vo viniciach okolo domu sa motajú ľudia a ide traktor. Ktosi zakaše a vyruší bažanta. Vyjdem pred dom, svrčky. A potom už len kosím, kurníkšopa, bol by v tom čert, aby som sa to nenaučila, zaberat' do rytmu a neodťat' si nohu...*“ (Šikulová, 2009, s. 68). Samotné kosenie možno interpretovať ako symbol z viacerých dôvodov. Mnohokrát sa v prenesenom význame používa tiež v zmysle „smrť skosí človeka či ľudí“, a tak možno uvažovať aj nad tým, že si hlavná hrdinka úmyselne vezme do rúk práve kosu (jeden zo symbolov smrti) a jej používaním chce smrť akoby ovládať či „poraziť“. V kontexte tvorby však uvažujeme taktiež o tom, že činnosť kosenia sa vykonáva v záhrade – priestore, v ktorom otec rád pracoval, ktorý mu bol veľmi blízky.

„V lete sme chodievali na huby. V zime prikrmovať včely. Vždy sme mali na klavíri alebo na stole krásnu kyticu a nebola vždy od mamy, niekedy ju urobil náš tata, čo poznal všelijaké kvety aj kadejaké šepľety aj zelinky, celú tú Božiu čalamádu. Živočíchopis a rastlinopis týchto okršlekov mal v maličku. Poznal aj vtáky, ktoré lietali nad našou záhradou. Odvtedy ma všetky poznajú po mene“ (Šikulová, 2009, s. 21).

Zároveň však berieme do úvahy fakt, že definitívna strata otca bola pre dcéru taktiež novou okolnosťou, s ktorou sa potrebovala vyrovnáť, naučiť sa s ňou žiť. V tomto názore umocňuje aj následný dynamický opis deja, navodzujúci dojem gradácie. Šikulová:

„A potom už len kosím, kurnikšopa, bol by v tom čert, aby som sa to nenaučila, zaberat' do rytmu a neodťat' si nohu, to srrrrrst a ešte jedno srrrrrst, tráva si mi líha k nohám, nechávam za sebou také pravidelné útvary, kopčeky, že srrrrrst, proti srsti kosím, silno zaberám a pečie mi na tie šaty, na zohnutý chrbát pod nimi, na mňa celú aj dopoly aj do polí, nariekam v tráve, čo je vysoká, za domom, čo mi zomrel spolu s ním, snímam trávu, kosím, som siláčka, Vasilisa premúdra, čo už všetko vie, len to nemá odrazu komu povedať, a je jej leto a smutno a srrrrrst, vyruším zajačika, vtáčence, bažanty, preletí lietadlo, stratím osličku, moja, tvoja, jeho kosa aj kosáčik, pekne to okolo stromov povyzínam, opäť mácham s tou kosou prvý raz v živote, tata, som silná, keby si ma videl, toto je asi moja smrť aj srrrrrst, jej začiatok, myslím si...“ (Šikulová, 2009, s. 69).

Neukončenie výpovede „núti“ k prečítaniu odseku na jeden nádych, čomu napomáha aj fónická špecifickosť uvedenej ukážky. Textu totiž na viacerých miestach výraznejšie dominuje sykavka „s“: „... že srrrrrst, proti srsti kosím, silno zaberám [...] spolu s ním, snímam trávu, kosím, som siláčka, Vasilisa...“ (Šikulová, 2009, s. 69), a to autorke umožňuje zvyšovať autenticitu opisovanej činnosti, cez fónické navodzovanie zvuku kosy pri dotyku s trávou.

Suverenita postavy otca sa naplno prejavuje až v druhej časti poviedky. Šikulová postavu charakterizuje striedavo, a to spomienkami, ktoré viaže raz na vzťah k hlavnej hrdinke, inokedy samostatne, cez opis činností otca.

„Hocikedy ráno sme pili biele víno a niekedy aj spievali. Inokedy priniesol zo záhrady šalát a bol celý od blata. Kupoval semenka. V noci sme spolu telefonovali. Spíš? Nespím. Počuješ ma? Počujem. Haló! Inokedy sme išli spolu plávať. [...] Keď je mi leto a plávam, čudujem sa, že ho nevidím. [...] Hocikedy mi kázal dupať mu po chrbte. A potom kričal, ach a jaj. Bola som dievčatko“ (Šikulová, 2009, s. 69 – 70).

Uvedené opisy spomienok prerušuje konštatovanie o otcovej smrti: „Chodil po Modre a skoro ráno u nás vyzváňal. Klopal rovnako ako pán Ilečko. Potom raz neprišiel a zomrel. Nie na kanape v kuchyni, vo svojej pracovni na posteli“ (Šikulová, 2009, s. 71) a zároveň v závere poviedky autorka objasňuje úvodný zámer hlavnej hrdinky: „A ja som vzala kosu a myslela si, že sa z toho žiaľu vykosím. Je mi leto, už neviemkoľké odvtedy...“ (Šikulová, 2009, s. 71). Obraz „vykosenia sa“ zo žiaľu rámcuje poviedku a popri suverenite postavy otca dej výrazne dominuje.

Lexikálne a sémanticky netradičným je spojenie „je mi leto“, ktoré sa v poviedke vyskytuje niekoľkokrát a možno ho interpretovať rôzne, najmä však ako synonymný tvar vyjadrenia pocitu smútku, a tak výpoveď „je mi leto“ zastupuje konvenčné „je mi smutno“. Autorka ním ale môže vyjadriť plynutie istého času alebo dokonca rokov od smrti otca, čo možno pozorovať najmä na výpovediach: „A mne je leto aj ďalšie... [...] Je mi leto, už neviemkoľké odvtedy...“ (Šikulová, 2009, s. 69, 71). Zároveň je však toto spojenie sčasti možné považovať v kontexte tvorby za kontrastné, pretože autorkine „letá“ sú v textoch väčšinou plné farieb a vôní a evokujú pozitívne konotácie. Opak nastal pri tomto motivickom stvárňovaní otcovej neprítomnosti.

Skôr už bolo naznačené, že Šikulovej vnímanie sveta sa pod vplyvom otcovej smrti zmenilo na „tiché a nemo plyúce“. V tejto súvislosti možno nadviazať jednak na plynutie – princíp pohybu/životu, ktorý Šikulová stvárnila (aj) strohou enumeráciou činností, jednoducho, akoby hlavná hrdinka pochopila, že svet sa otcovou smrťou nezastavil a ona v ňom musí ďalej žiť, konať. Zároveň v opisovanej poviedke vystupuje do popredia výrazný princíp ticha, mlčania. Už v citovanej ukážke: „... dolu v meste zvoní zvony a voňajú polievky. Vo viniciach okolo domu sa motajú ľudia a ide traktor. Ktosi zakašle a vyruší bažanta“ (Šikulová, 2009, s. 68), možno pozorovať, že zvuk je pripísaný len neživým predmetom. Ak sa aj spája so živou bytosťou, v tomto prípade s človekom, ktorého identita nie je pre dej podstatná, môže pôsobiť rušivo. „Ktosi zakašle a vyruší bažanta“ (Šikulová,

2009, s. 68). Princíp mlčania má v literatúre svoje funkčné opodstatnenie, ktoré nadobúda najmä pri stvárňovaní zložitých situácií. V kontexte opisovanej poviedky sa stotožňujeme s názorom Stanislava Rakúsa, ktorý uvádza, že ak sa v reálnom živote mlčí mlčaním, v literatúre, konkrétne v próze, sa všetko, ešte aj efekt mlčania, dá dosiahnuť iba slovami (Rakús, 1995), čo potvrdzuje Šikulovej výpoveď z úvodu poviedky: „Nikto nepovie vitaj. Tak vítam“ (Šikulová, 2009, s. 69). Mlčanie, ako uvádza Rakús, nastupuje tam, kde nestačia slová, respektíve tam, kde by slová mohli zoslabovať prežívanie alebo dramatickosť ťažkých problémových udalostí. Energia slov sa potom sústreďuje na sprievodné a druhoradé javy. Podstata sa vyjadruje mlčaním (Rakús, 1995). Túto skutočnosť možno opäť privlastniť interpretovanému textu, ktorému dominuje dynamika činnosti: „A potom už len kosím, kurníkšopa, bol by v tom čert, aby som sa to nenaučila, zaberat' do rytmu a neodtáť si nohu, to srrrrrst a ešte jedno srrrrrst, tráva si mi líha k nohám, nechávam za sebou také pravidelné útvary, kopčeky, že srrrrrst...“ (Šikulová, 2009, s. 68 – 69). Šikulová s týmto princípom pracuje, pravdepodobne, zámerne a mlčanie výrazne narúša v druhej časti poviedky, ktorej primárne dominujú priame spomienky na otca. Už z ich opisu je zřejmé, že témami rozhovoru boli skôr všednosti ako „ťažké témy“: „Hocikedy ráno sme pili biele víno a niekedy aj spievali. [...] V noci sme spolu telefonovali. Spíš? Nespím. Počuješ ma? Počujem. Haló! [...] Agáte povedal, že môže menej poslúchať, a mne, že by som mala viac a každého. [...] Inokedy som mu šla dohovárať, aby si nedal víno“ (Šikulová, 2009, s. 69 – 70). O tom, že autorka pracuje s princípom (ne)komunikácie v istom zmysle cielene, môže vypovedať aj názor poetky a kritičky Dany Podrackej: „Napokon zostanú iba dve podstatné veci. Prvou je, či sme boli milovaní. Druhou, či sme mali bytostný rozhovor s niekým, koho sme milovali. Veronikina kniha hovorí o tom, že otec ju miloval, ale bytostný rozhovor sa neuskutočnil“ (Podracká, 2010, s. 1).

„Celý život ju sužovalo, že sa nevie porozprávať s otcom. Celý jeden zo svojich vykurvených životov by dala za jeden jediný rozhovor s ním. Otec zomrel, nič ju tu nedrží. Možno kvôli rozhovoru by sa vrátila. Keď dospela, pochopila, že kľúč od dverí, ktoré pre ňu ostanú zatvorené, nosil tatko. Milovala ho“ (Šikulová, 2009, s. 113). Podracká neuvažuje o mlčaní v texte v pravom slova zmysle, problém neuskutočnenia „bytostného rozhovoru“ povyšuje na jeden z dôvodov, pre ktorý vlastne Šikulová v rozsiahlej miere o otcovi píše.

Priestor záhrady má pri tematizovaní motívu fyzickej absencie otca v Šikulovej tvorbe stabilné miesto: „Milovala otca. Zomrel. Potom si kúpila dom s obrovskou záhradou. Stále kutre v zemi, akoby ho v nej chcela nájsť“ (Šikulová, 2009, s. 154). Svedčí o tom nielen interpretovaná poviedka, zároveň taktiež výpovede autorky situované v románe *Miesta v sieti* (2011). Zatiaľ čo sa v *Domčeku jedným ťahom* (2009) skúšala hlavná hrdinka zo svojho žiaľu „vykosiť“, v uvedenom románe naznačí, že tento „pokús“ bol pre ňu, pravdepodobne, prínosný. Priestor záhrady sa totiž stal po otcovej smrti „terapeutickým“ miestom:

„... napokon keď mi zomrel tato ma to zrazilo k zemi a kúpila som si dom s obrovskou dvanásťárovou záhradou o ktorú sa treba starať polievať ju okopávať a strihať kríky a striekať stromčeky [...] a tak moja starostlivosť okrem líškania a zaliečania sa rastlinnostiam zahŕňa polievanie občasné kosenie a strihanie ruží a Božia nebeská čalamáda všetko ostatné a záhrada aký požičaj taký vráť mi všetko vracia je krásna...“ (Šikulová, 2011, s. 159).

Spomienkovými textami na otcov život, spôsoby, povahu a „svet“ je *Domček jedným ťahom* (2009) doslova presýtený. Autorka tak vytvára svojský dokument o jeho živote. Ten tvorí jasnými, presnými opismi jeho správania:

„Tato nemal rád slovo kupko. Vo vode si chladieval pivo. A doma v hrnci varil fazuľu. Keď na ňu zabudol, bachol hrniec do žihľavy a postavil na novú. [...] Na Vianoce zahral všetkým Modranom z kostolnej veže na lesnom rohu Tichú noc. Vtedy sa narodil Ježiško“ (Šikulová, 2009, s. 20 – 21), ktoré strieda Šikulová s časťami vypovedajúcimi o ňom skôr „zjemnene“, citlivo, obrazne: „Jemný a citlivý človek. Rozlišoval odtiene a počúval aj keď sa zdalo, že stále iba rozpráva. Počúval očami, ústami aj nosom. V živote ste nestretli takého citlivého a pozorného poslucháča“ (Šikulová, 2009, s. 22). Vyskladať si mozaiku otcovho života vďaka Šikulovej tvorbe výrazne napomáha aj spomínaný román *Miesta v sieti* (2011), naračne stavaný zaujímavým rozprávačským trojhlasom (babky Jolany, mamy Alice, dcéry Verony), ktorý je opäť ladený biograficky. Už pri opise otcovho odchodu od rodiny sa dá pozorovať, že Šikulová v tomto románe píše o veciach dejúcich sa v rodine skôr s nadhľadom,

s čiastočným odstupom času. Ak pripustíme, že vývin vlastnej spisovateľskej osobnosti implikuje aj (tematicky) vývin tvorby opisovanej autorky, prítomnosť takýchto výpovedí je pochopiteľná. V románe *Clivotu za otcom* strieda aj pokus o racionálny náhľad naňho v častiach rozprávaných Veronou:

„... aj moja mama vždy sama a všetko utrafi na prvý raz vie si poradiť so životom tak sa tomu hovorí povie netráp sa je to len chlap a so žiadnym sa nenaťahuj lebo sa to naučila doma kde okrem dobrého oregapu nebol ani u nás nebol lebo písal a nosil túlavé topánky a nemal čas nemal čas privravieť sa dcéram a žene sa prihováral po svojom a popritom koľkých napísaných ľudí rozdýchchal [...] veď ich všetkých musel počúvať a počuť tak prečo nepovedal aspoň mne čo si myslel alebo aspoň o tom ako žiť a nezblázniť sa z toho...“ (Šikulová, 2011, s. 20).

Zároveň však v románe pod Aliciným rozprávaním nachádzame časť, ktorá opisuje otca v rovine, v ktorej sa Šikulová doposiaľ nepohybovala. Šikulová sa opisom tejto udalosti vrátila do času spoznania mamy a otca. Vo svojej tvorbe sa tak, pravdepodobne, snaží obsiahnuť takmer celý otcov život. A hoci sú tieto epizódky z jeho života opísané štylisticky pútavo, predsa len v kontexte tvorby autorky vyvstáva do popredia istá problematickosť.

„Za organom sedel mladý strapatý chlapec. Hneď prestal hrať, zbehol dolu a pozdravili sme sa. Mal menčestrové sako horčicovej farby, rozhalenku a ľahké nohavice. V ruke držal nejakú knižku. [...] Fara, stretnutie s čudným chlapcom, ktorý stále rozprával o hudbe. [...] Ten chlapec poznal všetky rastliny aj trávy po mene. Poznal aj vtáky po hlasoch a nejedného z nich vedel napodobniť. Doma mu hovorili čuvík, tak na Dubovej hovorili kuvikom. Bolo ich dvanásť detí a tuším každý z nich mal nejakú prezývku. [...] a tento chlapec nám čítal Puškina, Jesenina, ale niekedy nám čítal aj básne, ktoré sám napísal. Najviac sa mi páčila o tej vrbe: Vrba krivá / vždy sa díva / Do vody // Žlté vlasy / namáča si / Do vody // Včera na ňu ktosi liezol / zohla sa mu / ten sa zviezol / Do vody. [...] A možno som sa aj ja zamilovala...“ (Šikulová, 2011, s. 242).

Rozsiahly priestor venovaný otcovi v celej tvorbe si čitateľ môže, samozrejme, interpretovať rôzne, no najlogickejším je, že dôvod tohto tematického množstva vyvstal z pocitu smútku z otcovej straty. V tejto súvislosti Rakús uvádza, že dramatická či zložitá situácia, ktorej dopad na hlavných protagonistov bol značný, by mala mať v literatúre svoje logické pokračovanie a zároveň sa jej tematické stvárňovanie v určitom zmysle viaže na isté limity. Pod limitmi či obmedzeniami rozumie perцепčné schopnosti čitateľa, ktorý nedokáže byť pod vplyvom zložitej situácie dlhú dobu „dojatý“ a zároveň, ak sa raz v literatúre ťažká situácia stvární a začne sa motivicky prehlbovať, logickým by bolo jej tematické uzavretie (Rakús, 1995). Šikulovej tvorbe dominuje tematická presýtenosť tohto motívu a môže sa zdať, že efekt, ktorý chce autorka neustálymi spomienkami na otca vyvolať, nadobúda opačný význam. Ak totiž dochádza k takejto tematickej presýtenosti konkrétneho motívu, dramatická či zložitá situácia stráca postupne svoje opodstatnenie a jej efekt sa zoslabuje (Rakús, 1995). Na druhej strane však stojí Hodrovej konštatovanie, ktoré poukazuje na to, že existencia vracajúcich sa motívov posilňuje: „... koherenci textu a zároveň také jakousi proudnost díla. Podstatné prítom je, že motiv nikdy nezúštváva tíž [...] v novém kontextu, být jeho slovní podoba zúštváva táž, je vlastně proměněn, dostává nový význam“ (Hodrová, 2001, s. 735). Nie je naším zámerom jednoznačne hodnotiť, či konkrétna motivická presýtenosť uberá skutočne estetické hodnoty Šikulovej textov. No ten, kto túto autorku čitateľsky zažil, vie, že tematizovanie rodinného života sa Šikulová pokúša stvárňovať v istej hĺbke, čo samo o sebe predpokladá cyklické opakovanie konkrétnych motívov.

Autorka vydala v roku 2012 zbierku fragmentárnych próz *Diera do svetra*, ktorou tematicky i žánrovo nadviazala na svoj debut *Odtiene* (1997) a neskôr *Mesačnú dúhu* (2002). Analyzujúc uvedenú zbierku v kontexte opisovaného motívu, možno pozorovať, že Šikulová neupúšťa od svojej „večnej témy“, no sčasti sa (priestorovo i tematicky) snaží motív minimalizovať. V próze s názvom *Obrázok*, ktorá úvodným obsahom ani len nenaznačuje motivickosť otca: „Pri fontáne Di Trevi večer opaľujú chlapci dievčatá, akoby pumpovali bicyklové duše... Opierajú sa všelijaké hlavy o všelijaké plecica a voda, aká je zelená...“ (Šikulová, 2012, s. 112), nečakane odsekom autorka segmentuje text a vypovie: „Môj otec spí a niekedy to bolí... A v noci sa má spať a nie sa túlať, hovorí Miky Kováč... /A v noci sa má ľubiť a nie spať,/a v noci sa má túliť a nie spať,/a v noci sa má modliť a nie spať,/a Bože svitá, vráť sa späť, spať a spať a spať...“ (Šikulová, 2012, s. 112). Domnievame sa, že autorka si

túto tematickú presýtenosť motívu (ne)prítomnosti otca vo vlastných textoch, pravdepodobne, uvedomuje, a preto sa ju postupne snaží minimalizovať.

Literatúra

- BACHELARD, Gaston. 2009. *Poetika priestoru*. Praha : Malvern, 2009. 245 s. ISBN 978-80-86702-63-2
- ČÚZY, Ladislav. 1999. Z rodinného kruhu (V. Šikulová: Z obloka). In: *Slovo*, roč. 1, 1999, č. 34, s. 6. ISSN 1335-468X
- DRUGDOVÁ, Ilda. 1997. Správne korenie. (V. Šikulová: Odtiene). In: *Slovenské pohľady*, roč. 4 + 113, 1997, č. 9, s. 113 – 114. ISSN 1335-7786
- HODROVÁ, Daniela. a kol. 2001. *...na okraji chaosu... / Poetika literárneho diela 20. storočia*. Praha : Torst, 2001, 866 s. ISBN 80-7215-140-1
- JASLOVSKÝ, Michal. 2010. *Modra Vinca Šikulu* [online] 2010. [cit. 2013-03-08]. Dostupné na: <<http://kultura.sme.sk/c/5514579/miesta-literatury-modra-vincenta-sikulu.html>>
- KRČMÉRYOVÁ, Eleonóra. 2008. *Poznámky k prozaickej (de)generácii*. Bratislava : Stimul, 2008. 127 s. ISBN 978-80-89236-34-3
- LACOVÁ, Katarína. 2012. *Veronika Šikulová – Domček jedným ťahom*. [online] 2013. [cit. 2013-03-09]. Dostupné na: <<http://book.review.sk/recenzie/domcek-jednym-tahom>>
- PASTIER, Oleg. 2008. Clivá cverna za zelenou bránou. Rozhovor Olega Pastiera so spisovateľkou Veronikou Šikulovou. In: *Fragment*, roč. XXII, 2008, č. 3 – 4, s. 67 – 74. ISSN 1803-7895
- PODRACKÁ, Dana. 1997. Som osika, som kaňa. In: *Literárny týždenník*, roč. 10, 1997, č. 16, s. 6. ISSN 0862-5999
- PODRACKÁ, Dana. 2010. Veronika Šikulová: Domček jedným ťahom. In: *Knižná revue*, roč. XX, 2010, s. 1. ISSN 1210-1982
- RAKÚS, Stanislav. 1995. *Poetika prozaického textu*. Bratislava : Slovenský spisovateľ, 1995. 118 s. ISBN 80-220-0652-1
- SOUČKOVÁ, Marta. 2009. *P(r)ózy po roku 1989*. Bratislava : ARS POETICA, 2009. 418 s. ISBN 978-80-89283-28-6
- ŠIKULOVÁ, Veronika. 1997. *Odtiene*. Bratislava : Slovenský spisovateľ, 1997. 94 s. ISBN 80-220-0761-7
- ŠIKULOVÁ, Veronika. 1999. *Z obloka*. Bratislava : Slovenský spisovateľ, 1999. 166 s. ISBN 80-220-0983-0
- ŠIKULOVÁ, Veronika. 2002. *Mesačná dúha*. Bratislava : Slovenský spisovateľ. 2002, 95 s. ISBN 80-220-1186-X
- ŠIKULOVÁ, Veronika. 2009. *Domček jedným ťahom*. Bratislava : Slovart, 2009. 165 s. ISBN 978-80-8085-873-5
- ŠIKULOVÁ, Veronika. 2011. *Miesta v sieti*. Bratislava : Slovart, 2011. 333 s. ISBN 978-80-556-0271-4
- ŠIKULOVÁ, Veronika. 2012. *Diera do svetra*. Bratislava : Slovart, 2012. 126 s. ISBN 978-80-556-0674-3

Text pochádza z nepublikovanej záverečnej diplomovej práce *Poetika próz Veroniky Šikulovej (Z obloka, Domček jedným ťahom, Miesta v sieti)* KSLLV FF UMB v Banskej Bystrici 2013.

Summary

On the basis of analysis and interpretation of Veronika Šikulová's prosaic authorship, the attention in the study is concentrated on the motif of absence of the father. Šikulová works with this motif in original way (in sequence to her former authorship). We can see some steady features in her author's handwriting through the depicting of this motif. From these features, the most frequent are sensual perception of the reality and the using of the imagery (conspicuous symbolism) of the tongue. Sovereignty of the person of father in Šikulová's texts is manifesting also because of the consistent work of the author with the literary space. The study primary comes out mainly from the titles *Domček jedným ťahom* (2009) and *Miesta v sieti* (2011), but she also takes into consideration author's works *Odtiene* (1997), *Z obloka* (1999), *Mesačná dúha* (2002) and *Diera do svetra* (2012).

Secondary, the study is grounded on the literary theoretical publication of Stanislav Rakús called *Poetika prozaického textu* (1995).